

УДК 657.424

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Інна Мельничук

Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8738-3371>

Резюме. Досліджено суть інвестиційної діяльності та її місце в управлінні фінансовим станом і фінансово-економічною безпекою підприємства. Доведено, що важливе значення має облік інвестицій упродовж усього інвестиційного циклу, тому обліково-аналітичне забезпечення щодо інвестицій необхідно здійснювати на кожному етапі інвестиційного процесу (передінвестиційній фазі, фазі інвестицій, експлуатаційній і післяінвестиційній фазі). Розкрито та проаналізовано ризики й загрози, що можуть мати місце в процесі реалізації інвестицій для всіх учасників інвестування, узагальнено діючі механізми мінімізації негативних наслідків порушення безпеки інвестицій. Визначено, що збиткові інвестиції в обліку відображають з позиції перевищення витрат над доходами за конкретним інвестиційним проектом чи програмою, однак у період війни доцільно врахувати інвестиційні наслідки, спричинені непередбачуваними втратами (майновими, фінансовими, трудовими). Такі додаткові інвестиційні втрати і збитки ускладнюють процес інвестування, оскільки пов'язані з надзвичайними подіями, тому виникає необхідність у законодавчих гарантіях та нових методичних підходах покриття таких втрат від інвестицій не лише майбутніми прибутками, але й через створення спеціальних фінансових резервів. Також досліджено сучасний стан облікової системи та її спроможність дати чітку оцінку щодо ефективності інвестицій, а, відтак, – запропоновано нові підходи обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної діяльності за допомогою формування чітких механізмів достовірного оцінювання, планування та фінансування інвестиційних проектів і програм. Узагальнені джерела покриття та напрями освоєння інвестицій, а саме через вивільнення коштів з обороту, залучення позикового та інвестиційного капіталу в межах безпекового рівня та законодавчих гарантій, а також шляхом запровадження механізмів розподілу прибутків підприємства та акумулювання коштів у резервах. Обґрунтовано, що резерви є механізмом забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку та фінансової стабільності підприємства в умовах невизначеності, а також джерелом покриття непередбачуваних втрат та відшкодування збитків, спричинених надзвичайними подіями.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, облік інвестицій, обліково-аналітичне забезпечення управління інвестиційною діяльністю та економічною безпекою, інвестиційна безпека, економічні загрози в період війни та післявоєнний період.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.06.124

Отримано 12.11.2025

UDC 657.424

ACCOUNTING, ANALYTICAL AND INSTITUTIONAL MECHANISMS OF INVESTMENT ACTIVITY AND ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES

Inna Melnychuk

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Summary. The article examines the essence of investment activity and its place in managing the financial condition and financial and economic security of an enterprise. It is proven that accounting for investments throughout the entire investment cycle is of great importance; therefore, accounting and analytical support for investments must be carried out at each stage of the investment process (pre-investment phase, investment phase, operational phase, and post-investment phase). The risks and threats that may occur in the process of investment implementation for all investment participants are revealed and analyzed, and

the existing mechanisms for minimizing the negative consequences of violating investment security are summarized. It is determined that unprofitable investments are reflected in accounting from the position of exceeding costs over income for a specific investment project or program; however, during a war, it is advisable to take into account investment consequences caused by unforeseen losses (property, financial, labor). Such additional investment losses and damages complicate the investment process, as they are associated with extraordinary events; therefore, there is a need for legislative guarantees and new methodological approaches to covering such investment losses not only with future profits, but also through the creation of special financial reserves. The current state of the accounting system and its ability to give a clear assessment of the effectiveness of investments were also investigated, and therefore, new approaches to accounting and analytical support for investment activities were proposed by forming clear mechanisms for reliable assessment, planning, and financing of investment projects and programs. The sources of coverage and directions for investment development were generalized, namely through the release of funds from turnover, attraction of loan and investment capital within the safety level and legislative guarantees, as well as by introducing mechanisms for distributing the enterprise's profits and accumulating funds in reserves. It is substantiated that reserves are a mechanism for ensuring investment and innovative development and financial stability of an enterprise in conditions of uncertainty, as well as a source of covering unforeseen losses and compensation for losses caused by extraordinary events.

Key words: investment activity, investment accounting, accounting and analytical support for investment activity management and economic security, investment security, economic threats during war and the post-war period.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.06.124

Received 12.11.2025

Постановка проблеми. Базовий сценарій макроекономічного прогнозу НБУ [6] та останні дослідження стану вітчизняної економіки в умовах воєнного стану ґрунтуються на припущеннях про подальше відновлення економічної активності та забезпечення макрофінансової стабільності за допомогою проведення виважених дій у сфері монетарної та фіскальної політик, послідовного проведення реформ з метою реалізації євроінтеграційних прагнень [3] і визначення стратегічних пріоритетів для освоєння публічних інвестицій як за рахунок власних коштів держави, так і інвестицій від міжнародних партнерів [20]. Реалізація та освоєння інвестицій в Україні здійснюється у двох ключових напрямках: публічні та приватні інвестиції. Так, для публічних інвестицій в Україні на 2026 рік передбачено 214,7 млрд грн бюджету, які будуть спрямовані на реалізацію інвестиційних проектів і програм у межах 12 пріоритетних галузей, таких, як транспорт, енергетика, соціальна сфера, охорона здоров'я, освіта, наука та ін. [20]. Також оновлено законодавство в частині підтримки інвестицій та захисту інвесторів [14; 15; 16; 18], а також затверджено нові інвестиційні програми з метою відновлення економіки України та підтримання реального сектора економіки [21]. Окрім того, для залучення іноземних інвестицій в приватний сектор української економіки вже створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів та можливостей у 10-ти галузях економіки [23]. Варто відзначити, що на період воєнного стану обмежена можливість доступного та достатнього фінансування, зумовлена значним профіцитом ліквідності банків і, як наслідок, – збільшенням процентної ставки кредитування. Відтак, ставки за новими кредитами для бізнесу у 2025 році залишалися на доковідному рівні, а попит на кредитні ресурси для фінансування капітальних інвестицій є стабільно високим як на коротко-, так і довготривалі кредити [6]. Отже, для бізнес-інвестицій, крім значних ризиків, які пов'язані з війною, процес отримання фінансування ускладнюють також високі процентні ставки, відсутність достатньої застави тощо. Тому забезпечення прозорих та доступних умов у сфері фінансування інвестицій дасть змогу суб'єктам господарювання отримувати грошові ресурси на розвиток бізнесу, зокрема за участі міжнародних організацій. Таким чином, в Україні створені необхідні інституційно-правові механізми інноваційно-інвестиційної модернізації та залучення інвестицій, а також обґрунтування діючих та розроблення нових підходів щодо обліково-аналітичного

забезпечення управління щодо інвестиційної діяльності, що дасть змогу здійснювати постійний контроль у рамках всього інвестиційного циклу та забезпечити економічну безпеку суб'єктів інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з вирішенням теоретичних та організаційно-методичних проблем обліку інвестиційної діяльності підприємств, все ще не знайшли широкого висвітлення в науковій літературі. Відтак, автори Я. Крупка, С. Питель та ін. вказують на ряд проблем у процесі розкриття інформації щодо інвестиційної діяльності, а саме: неповне розкриття інформації в обліку та у фінансовій звітності щодо виокремлення витрат, доходів та результатів від інвестиційної діяльності; невизначеність в обліку інвестиційних ресурсів, що потребує чіткішого розмежування в обліку і балансі (звіті про фінансовий стан) джерел фінансування інвестиційних проєктів та програм тощо [10]. У своєму науковому дослідженні І. Свиноус, В. Туржанський та ін. вказують також на проблеми оцінювання інвестицій відповідно до вимог МСФЗ [19]. До того ж, К. Гончар, О. Романова основною проблемою нормативно-правового регулювання інвестицій вважають обмеження категорії «інвестиції» для цілей бухгалтерського обліку й оподаткування, зокрема в частині діючих класифікаційних підходів та форм інвестицій [2]. Також авторами «виявлено потребу у вдосконаленні теоретико-методичних підходів до формування та розкриття інформації про інвестиції в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності» [2]. Вчені-науковці І. Мойсеєнко, І. Ревак та ін. вказують на актуальність та проблематику «визначення вартості капіталу під час фінансування інвестиційних проєктів, застосування методичного інструментарію оцінювання ефективності інвестування, вибору форм і методів аналізу ефективності інвестиційних проєктів, їх ранжування з урахуванням задекларованих цілей тощо» [4]. У статті Ю. Цаль-Цалко та М. Нагірняк [22] узагальнені проблемні питання іноземного інвестування в Україні, зокрема механізми контролю бізнесу з участю іноземців та особливості бухгалтерського обліку таких інвестицій. Науковці зауважують, що в обліковій системі необхідно «змодельовати порядок відображення об'єктів інвестицій, формування показників щодо виділення класифікаційних ознак інвесторів і визначення результатів, які пов'язані з інвестиційною діяльністю, та здійснення їх оподаткування, розподілу, реінвестування й вивезення з держави» [22]. Таким чином, обґрунтування нових та діючих підходів щодо облікового та аналітичного забезпечення управління щодо інвестиційної діяльності є важливим та актуальним питанням для регулювання й контролю за ефективністю інвестиційними проєктами та програмами, фінансовою безпекою суб'єктів господарювання в процесі фінансування та реалізації інвестиційної діяльності.

Метою дослідження є розроблення та застосування як діючих, так і нових підходів щодо обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної діяльності з метою управління та контролю за інвестиціями, оцінювання ефективності інвестиційних проєктів та програм та, як результат, забезпечення економічної безпеки підприємства.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено наукові завдання: розкрити суть інвестиційної діяльності та її місце в управлінні фінансовим станом й економічною безпекою підприємства; визначити джерела покриття інвестиційних витрат та напрямів освоєння інвестицій; розкрити та проаналізувати ризики й загрози, що виникають у процесі здійснення інвестиційних проєктів та програм для всіх учасників інвестування, щоб мінімізувати негативні наслідки порушення безпеки інвестицій на основі обґрунтованих управлінських рішень; дати рекомендації щодо ефективної побудови обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної діяльності за допомогою формування чітких механізмів оцінювання та планування інвестиційної діяльності задля достовірного оцінювання ефективності

інвестицій, їх фінансування шляхом вивільнення коштів з обороту, залучення позикового та інвестиційного капіталу в межах безпекового рівня та законодавчих гарантій, а також через запровадження механізмів розподілу прибутків підприємства та акумулювання коштів у резервах.

Для вирішення поставлених завдань використано методи: синтез і аналіз, моделювання й узагальнення, дедукція й індукція, аналогія та системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Для функціонування економіки на прогнозованому горизонті Україна розраховує на стабільну фінансову підтримку від міжнародних партнерів, а Національний банк України прогнозує поступове відновлення економіки завдяки виконанню міжнародних зобов'язань, що дозволить надалі отримувати фінансову підтримку в необхідних обсягах. За таких умов національна економіка отримає фінансову підтримку, що є критично важливою для поступового повернення до нормального функціонування економіки та її подальшого відновлення. Це, в свою чергу, призведе до створення сприятливих умов для інвестиційної та виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Разом з тим, базовий сценарій також включає підвищений рівень фінансово-економічної безпеки для інвесторів та інших учасників інвестування з урахуванням негативних факторів, таких, як збільшення інтенсивності обстрілів, руйнувань та зростання оборонних видатків у 2025 році порівняно з попередніми оцінками.

Середньотерміновий план інвестицій на 2026–2028 рр. визначає стратегічні цілі для реалізації публічних інвестицій, а саме «цілі, що мають міжгалузевий (міжсекторальний) характер, відповідають національним або глобальним пріоритетам розвитку, для досягнення яких об'єднують зусилля органи влади й фізичні та юридичні особи, громадські об'єднання, інші суб'єкти, які можуть вплинути на процес досягнення цілей та/або на яких можуть вплинути їх результати» [20]. Цей план охоплює 12 пріоритетних галузей, серед яких транспорт, розвиток муніципальної інфраструктури та послуг, відновлення й забезпечення житлом ВПО, енергетика, освіта і наука, охорона здоров'я, довкілля та ін. Означення чіткої інвестиційної політики з боку держави дає змогу суб'єктам інвестування бути досконало обізнаними щодо пріоритетних сфер, які потребують державної фінансової підтримки. Законодавчо визначено ряд нормативно-правових актів [14; 15; 16; 18; 17], що описують умови надання державної підтримки та допомоги. Однак доступ до фінансування зможуть отримати лише ініціативи, що відповідають визначеній пріоритезації проектів та гарантують прозорість обліку й результативність капітальних вкладень. Це означає, що проекти мають бути не лише добре сплановані та ефективні, а й мати прозору звітність про освоєння коштів.

Досліджуючи статистичні дані України щодо капітальних інвестицій за видами економічної діяльності [7] у довоєнному періоді (дані за 2021 рік) та під час війни (останні дані за 2024 рік), варто відзначити окремі зміни їх динаміки та структури (табл. 1, рис. 1). Згідно з даними, найбільшу суму капітальних інвестицій в Україні як в довоєнному періоді (2021 рік), так і на період війни (2024 рік) освоєно у сфері промисловості (36,05% та 35,02% від загального обсягу капітальних інвестицій). Наступними за рейтингом по вкладеннях в основний капітал є сільське господарство (10,38% і 10,85% відповідно у 2021 та 2024 рр.) та державне управління й оборона (10,98 і 10,17% відповідно у 2021 та 2024 рр.). Торгівля також займає лідируюче місце в залученні інвестицій, майже не зазнаючи змін у рейтинговому списку, проте з темпом приросту 19,25%. Найбільший темп приросту капітальних інвестицій у воєнному часі зазнали такі галузі, як транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (+37,44%) з абсолютним значенням – 60,4 млрд грн; сфера інформації та телекомунікації (+45,13%) із загальною сумою інвестицій на 34,6 млрд грн та фінансова й страхова діяльність (+86,07) на суму

річних інвестицій 18,8 млрд грн. Скорочення обсягів інвестицій та втрата на один пункт рейтингових позицій у 2024 році спостерігалось у будівельній галузі (-10,64%) та у сфері операцій з нерухомим майном (-17,31%). Притому, інвестиції в охорону здоров'я та освіту не зазнали структурних змін, проте зазнали темпу приросту на +11,61% та +17,16% відповідно.

Дані дослідження вказують на те, що спільними та пріоритетними напрямками освоєння інвестицій у сфері приватних і публічних фінансів є будівництво, торгівля, транспорт, охорона здоров'я тощо. Разом з тим, державна підтримка інвестиційної діяльності діє і в інших галузях економіки, в тому числі промисловості, особливо в частині реалізації інвестиційних проектів відповідно до вимог ряду законів України: «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [14] (2014); «Про публічно-приватне партнерство» [18] (2010); «Про концесію» [17] (2019). Також для реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями діє Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» [15] (2020).

Таблиця 1. Динаміка і структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в довоєнний період та під час війни

Інвестиції	2021		2024		Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп приросту, %	Зміна пит. ваги в загал. обсязі, %
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %			
Усього	673899339	100	743016315	100	+69116976	+10,26	–
Сільське господарство	69950276	10,38	80587927	10,85	+10637651	+15,21	+0,47
Промисловість	242922915	36,05	260222784	35,02	+17299869	+7,12	-1,03
Будівництво	55724649	8,27	49796239	6,70	-5928410	-10,64	-1,57
Торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	58785092	8,72	70101202	9,43	+11316110	+19,25	+0,71
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	43944578	6,52	60396086	8,13	+16451508	+37,44	+1,61
Тимчасове розміщення й організація харчування	2690167	0,40	3075509	0,41	+385342	+14,32	+0,01
Інформація та телекомунікації	23858581	3,54	34626281	4,66	+10767700	+45,13	+1,12
Фінансова та страхова діяльність	10100515	1,50	18793563	2,53	+8693048	+86,07	+1,03
Операції з нерухомим майном	30668730	4,55	25360252	3,41	-5308478	-17,31	-1,14
Професійна, наукова та технічна діяльність	17125898	2,54	17775664	2,39	+649766	+3,79	-0,15
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	13162620	1,95	12778581	1,72	-384039	-2,92	-0,23
Державне управління й оборона; обов'язкове соцстрахування	73982860	10,98	75553602	10,17	+1570742	+2,12	-0,81
Освіта	3866557	0,57	4530152	0,61	+663595	+17,16	+0,04
Охорона здоров'я та надання соцдопомоги	21779237	3,23	24307020	3,27	+2527783	+11,61	+0,04
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4423066	0,66	4483319	0,60	+60253	+1,36	-0,06
Надання інших видів послуг	913598	0,14	628134	0,10	-285464	-31,25	-0,04

За джерелами фінансування інвестиції у 2024 році [8] формувались у таких напрямках: за рахунок власних коштів підприємств та організацій на 71,0%, коштів державного бюджету (10,9%) та коштів місцевих бюджетів всього на 5,7% (рис. 1).

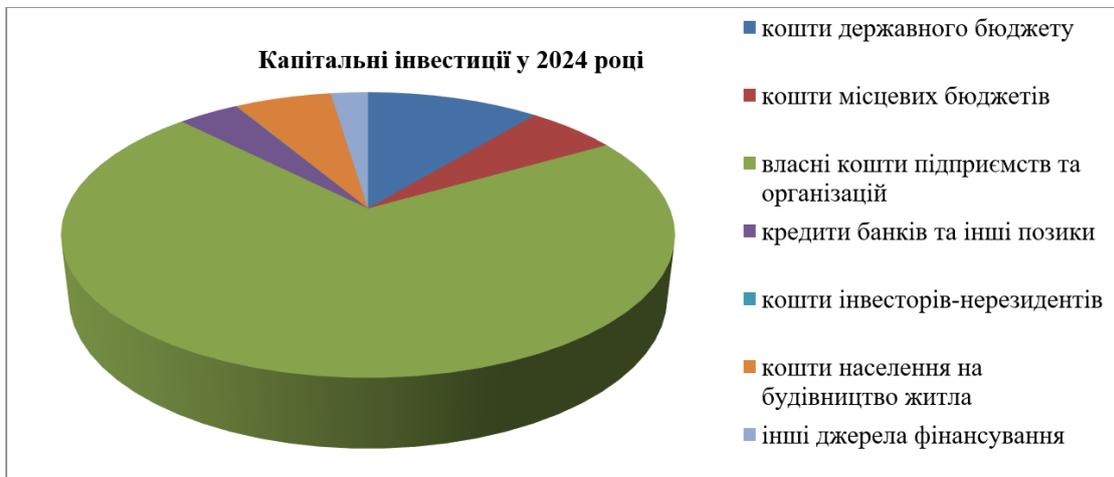

Рисунок 1. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування у 2024 році [8]

Як бачимо, частка бюджетного фінансування займає лише 88,8 млрд грн з 534,41 млрд грн або 16,6%. Тобто, попри діючі програми державної підтримки інвестиційної діяльності в пріоритетних напрямках відповідно до стратегії та цілей розвитку економіки України [3; 14; 17; 18; 20] та державною допомогою інвестиційним проектам із значними інвестиціями [15], все ж таки більшість суб'єктів господарювання ведуть власну інвестиційну політику з освоєнням капітальних вкладів за рахунок власних ресурсів, коштів інвесторів та кредитних установ.

Недостатня державна підтримка та невелика частка державного фінансового забезпечення інвестиційної діяльності пояснюється встановленими на законодавчому рівні суворими правовими нормами та жорсткими стандартами щодо надання державної допомоги, субсидій чи реалізації інвестицій у межах державного партнерства. Крім того, більшість інвестиційних проектів, що підтримуються державними програми фінансування, мають довгий інвестиційний лаг, тривалу окупність та нищу прибутковість інвестицій, що характерно для обраних законодавством пріоритетних галузей, таких, як переробна промисловість (крім діяльності з виробництва та обігу тютюнових виробів, спирту етилового та алкогольних виробів), бізнес-проекти, пов'язані з відходами, постачанням води, тепла, природного газу, а також транспорт і логістика, освіта, наукова та науково-технічна діяльність, охорона здоров'я, мистецтво, культура, спорт, туризм та сфера електронних комунікацій. Це зумовлено тим, що пріоритетні галузі, такі, як переробна промисловість, комунальні послуги, транспорт, соціальна сфера (освіта, медицина, культура) та ІТ, є стратегічно важливими, але менш привабливими для приватних інвестицій. Державні програми фінансування спрямовані на стимулювання розвитку цих секторів, попри їхні економічні недоліки.

До того ж, варто відзначити, що Закон № 1116-IX [15] насправді пропонує сприятливі умови для залучення інвестицій та державну допомогу в певних секторах економіки, однак базова сума інвестицій є досить суттєвою – 12 млн євро (до внесення змін відповідно до Закону України № 4114-IX від 04.12.2024 р. діяла норма у 20 млн євро). Вважаємо, що в даних умовах функціонування бізнесу такий обсяг інвестицій не може бути доступним через складні економічні умови та невизначеність у прогностичних періодах, особливо ці фінансові бар'єри обмежують участь малого та середнього

бізнесу. Відтак, інвестиції є важливою складовою економічного та інноваційного розвитку підприємства, однак необхідно зважати на інвестиційні ризики та реальний фінансовий стан суб'єкта інвестування, щоб забезпечити інвестиційну складову економічної безпеки та ефективність управління в умовах трансформаційних змін.

Отже, в процесі ведення інвестиційної діяльності важливим питанням є безпека інвестицій. В економічній літературі існують різні погляди щодо інвестиційної складової безпеки: 1) як складової фінансової безпеки [1]; 2) як складова економічної безпеки [9; 11]. О. Коломицева, Н. Андрушкевич зазначають, що інвестиційна безпека є однією зі складових економічної безпеки підприємства, яка згідно з їх баченням «визначає способи і методи запобігання інвестиційним ризикам і формування сприятливого інвестиційного клімату... вирішує завдання, від яких залежать подолання дисбалансу економічного розвитку суб'єктів господарювання країни й оновлення основного капіталу, що виступає базисом інвестування новацій і переходу до інноваційної економіки» [9]. О. Лаговська, Г. Берляк вважають, що «суть системи економічної безпеки підприємства і, зокрема, такої її складової, як інвестиційна безпека полягає в тому, що створюється єдиний механізм, що, з одного боку, постійно залучає гроші, а з іншого боку, забезпечує постійний відбір, підготовку і реалізацію нових інвестиційних проектів та забезпечує мінімізацію ризиків від їх реалізації» [11]. Автори також пропонують економічну безпеку підприємства групувати за функціональним призначенням (елементами): фінансова, операційна та інвестиційна. Такий підхід має раціональне обґрунтування, оскільки ці елементи пов'язані з різними об'єктами та сферами діяльності, що дозволяє комплексно оцінювати стан безпеки.

Втім, О. Барановський, М. Мороз стверджують, що інвестиційна безпека є складовою фінансової безпеки та розглядають її «як відсутність небезпеки, стан, процес забезпечення певного стану (інвестиційної сфери/системи, її інститутів), рівень інвестування, умови інвестиційної діяльності, можливість нагромадження, здатність національної економічної системи» [1].

Вважаємо, що інвестиційна безпека є складовою економічної безпеки, так як це ширше поняття, аніж фінансова безпека. Це виходить з самого визначення інвестицій, яке не обмежується прибутками чи то грошовим приростом від реалізації капітальних і фінансових вкладень, а містить також мету в напрямку збільшення інших вигод. Так, подане в Законі № 1560-ХІІ [16] визначення інвестицій трактує їх як «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [16]. Таким чином, інвестиції можуть спрямовуватися на досягнення як фінансових, так і нефінансових вигод, таких, як розвиток виробництва, інновації та соціальні блага, що робить інвестиційну безпеку ширшим поняттям, ніж фінансова, яка фокусується саме на грошових та фінансових аспектах.

Слід зауважити, що Є. Міщук у своєму дослідженні акцентує увагу на тому, що в наявній економічній літературі інвестиційна безпека ототожнюється з безпекою інвестиційної діяльності підприємства або з інвестиційною безпекою окремих інвестиційних проектів та програм. Автор обґрунтував необхідність окремого «визначення інвестиційної безпеки інвестора, підприємства – об'єкта інвестування та їх стейкхолдерів» [12]. Вважаємо, що такий підхід відображає суб'єктне трактування інвестиційної безпеки. На нашу думку, для всіх учасників інвестування забезпечення безпекового рівня інвестицій є спільною метою, тому більш логічним є визначення інвестиційної безпеки за об'єктами інвестицій, що дозволить системно розмежувати її, забезпечити точніший аналіз ризиків та ефективне управління інвестиціями, а також чіткіше врахувати специфічні аспекти безпеки для кожного об'єкта. Це дасть змогу

розробити диференційовані стратегії захисту інвестицій та створити єдину комплексну систему управління інвестиційною безпекою.

Зв'язок інвестиційної діяльності й економічної безпеки потребує подальшого обґрунтування в частині визначення основних загроз, які виникають у процесі освоєння інвестицій. Так, безпека інвестицій в нерухомість, основні засоби, оборотні кошти залежить від правового захисту власності, стабільності ринку та умов експлуатації. Безпека цінних паперів (акцій, облігацій) залежить від фінансового стану емітента, стабільності ринку та правового захисту прав власників цінних паперів. Безпека грошових вкладів залежить від надійності банку та його фінансового становища. Виходячи з суті економічної безпеки, основною перешкодою на шляху до забезпечення безпеки інвестицій є їх збитковість.

Сучасний стан облікової системи показує неспроможність дати чітку оцінку щодо ефективності інвестицій через розпорошення інвестиційних рахунків витрат і доходів у межах операційної діяльності (реалізація необоротних активів) та в межах іншої звичайної діяльності, де згруповані витрати і доходи неопераційної діяльності без виокремлення результату від інвестиційної діяльності. Таким чином, завдання обліково-аналітичної системи полягає в формуванні даних про витрати і доходи від інвестиційної діяльності для визначення її результату за звітний період в цілому, та за кожним інвестиційним проектом зокрема. Для цього необхідно створити методику зведення обліково-звітних даних за напрямками, які використовують при визначенні чистого руху коштів від інвестиційної діяльності у формі № 3 «Звіт про рух грошових коштів» [13]. Відтак, для оцінювання результату від інвестиційної діяльності доцільно враховувати не тільки витрати на придбання та ліквідацію фінансових інвестицій, матеріальних та нематеріальних необоротних активів, а й доходи, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій та необоротних активів. Такий підхід дозволить виокремлювати всі стадії інвестиційного процесу за об'єктами інвестицій, проводити ефективне планування й управління інвестиційними проектами та програмами, проводити достовірне оцінювання результативності інвестицій.

Збиткові інвестиції в обліку відображають з позиції перевищення витрат над доходами за конкретним інвестиційним проектом чи програмою, узагальнюючи результат від таких операцій в узагальненому показнику результат від іншої звичайної діяльності. Однак, у період війни доцільно врахувати інвестиційні наслідки, спричинені непередбачуваними втратами (майновими, фінансовими, трудовими). Такі додаткові інвестиційні втрати і збитки ускладнюють процес інвестування, оскільки пов'язані з надзвичайними подіями, тому виникає необхідність в законодавчих гарантіях та нових методичних підходах покриття таких втрат від інвестицій не лише майбутніми прибутками, але й через створення спеціальних фінансових резервів. Зважаючи на це, в обліку необхідно створити відповідні механізми виокремлення надзвичайних витрат (непередбачуваних втрат) та доходів у межах відокремленого бухгалтерського рахунку, а для списання цих витрат періоду на фінансовий результат – доцільно запроваджувати спеціально створені резерви на бухгалтерському рахунку 47. Так, на рахунку 47, крім діючих субрахунків з обліку коштів «для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включення їх до витрат поточного періоду (за винятком суми забезпечення, що включається до первісної вартості основних засобів)» [5], варто відкривати субрахунки щодо непередбачуваних втрат та витрат, пов'язаних із надзвичайними подіями. Така методика дасть змогу узагальнювати джерела покриття збитків, у тому числі інвестиційних, так як ці спеціальні фінансові резерви можуть стати механізмом забезпечення безпеки інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах невизначеності, а також джерелом покриття непередбачуваних втрат та відшкодування збитків, спричинених надзвичайними подіями.

Таким чином, при визначенні економічної безпеки підприємства необхідно оцінити його стан (за допомогою планових, поточних обліково-аналітичних та звітних даних) та визначити ймовірні загрози та можливості їх мінімізації. Це означає, що ключовим для забезпечення безпеки підприємства, з одного боку, є захист майна інвесторів і забезпечення поточного фінансового стану, а з іншого, – визначення напрямів управління для стимулювання розвитку бізнесу та отримання майбутніх прибутків. Центральним питанням, що пов'язує ці аспекти економічної безпеки, є забезпечення достовірності та правдивості обліково-аналітичних та звітних даних.

Роль обліку та звітності в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства, в тому числі і її інвестиційної складової, полягає у:

1) відображенні об'єктивної інформації, адже система обліку та звітності надає правдиву оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання, що є базою для всіх управлінських рішень;

2) управлінні ризиками, так як достовірні обліково-аналітичні дані дозволяють виявляти та оцінювати ризики, пов'язані як із поточним станом, так і з майбутніми проєктами та програмами;

3) складанні та представленні правдивих та точних показників фінансової звітності, що є критично важливим для формування правильної стратегії розвитку, яка орієнтована на забезпечення майбутніх прибутків та фінансової стабільності;

4) забезпеченні контролю за використанням ресурсів, що також формує довіру з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

Відтак, ключовим питанням в управлінні економічною безпекою підприємства є висока відповідальність системи та достовірність обліку й звітності, оскільки саме ця система надає об'єктивну інформацію для прийняття стратегічних рішень, управління ризиками та оцінювання ефективності підприємства.

Висновки. Проведене дослідження дозволило комплексно охарактеризувати сучасні тенденції інвестиційної діяльності в Україні в умовах воєнного стану та визначити взаємозв'язок між державним регулюванням інвестиційних процесів, фінансово-економічною безпекою та стійкістю національної економіки. У результаті аналізу статистичних даних капітальних інвестицій за видами економічної діяльності встановлено, що, незважаючи на військові ризики, структура інвестицій зберігає стабільність із домінуванням промисловості, сільського господарства, торгівлі та державного управління. Визначено, що сформована державна інвестиційна політика на середньострокову перспективу (2026–2028 рр.) є стратегічним механізмом координації інвестиційних потоків, проте її ефективність значною мірою залежить від обсягу та якості державної фінансової підтримки. Державна частка у фінансуванні інвестицій у 2024 році становила лише 16,6%, що свідчить про обмежений фіскальний потенціал і необхідність розширення інструментів державно-приватного партнерства, грантових і гарантійних програм. Визначено, що чинна нормативно-правова база України в сфері інвестування створює загалом сприятливі умови для інвесторів, однак встановлені фінансові бар'єри (мінімальний обсяг інвестицій 12 млн євро) обмежують участь малого та середнього бізнесу в реалізації проєктів із державною підтримкою. З'ясовано, що інвестиційна безпека виступає складовою економічної безпеки підприємства, оскільки охоплює не лише фінансові, а й інституційні, соціальні, екологічні та управлінські аспекти. Визначено роль системи обліку та звітності як інформаційного інструменту забезпечення економічної безпеки підприємства.

Conclusions. The conducted research made it possible to comprehensively characterize the current trends of investment activity in Ukraine under martial law and to determine the interrelation between state regulation of investment processes, financial and economic security, and the stability of the national economy. As a result of the analysis of statistical data on capital

investments by types of economic activity, it was established that despite the military risks, the structure of investments remains relatively stable, with a dominant share of industry, agriculture, trade, and public administration. It was determined that the state investment policy formed for the medium-term perspective (2026–2028) serves as a strategic mechanism for coordinating investment flows; however, its effectiveness largely depends on the volume and quality of state financial support. The share of public financing in total investments in 2024 amounted to only 16.6%, which indicates limited fiscal capacity and the need to expand the instruments of public-private partnership, grant, and guarantee programs. It was also found that the current legal and regulatory framework of Ukraine in the field of investment generally provides favorable conditions for investors; nevertheless, the established financial barriers (a minimum investment threshold of EUR 12 million) restrict the participation of small and medium-sized enterprises in state-supported investment projects. The study revealed that investment security is an integral component of the economic security of an enterprise, as it encompasses not only financial but also institutional, social, environmental, and managerial aspects. The role of the accounting and reporting system has been defined as an informational tool for ensuring the economic security of enterprises, providing reliable data for assessing financial stability, identifying investment risks, and supporting effective managerial decision-making.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І., Мороз М. О. Інвестиційна складова фінансової безпеки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2017. Т. 1 № 22. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i22.109926>
2. Гончар К. С., Романова О. В. Формування системи показників про інвестиції в фінансовій звітності будівельних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 6. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/03/4-1.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
3. Єдиний проектний портфель публічних інвестицій : Міністерство фінансів України URL: https://mof.gov.ua/uk/unified_portfolio_of_public_investment_projects_list_of_priority_public_investment_projects-749 (дата звернення: 25.10.2025).
4. Інвестиційний аналіз : навч. посіб. /Мойсеєнко І., Рєвак І., Миськів Г., Чапляк Н. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 276 с.
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
6. Інфляційний звіт, жовтень 2025 року : Національний банк України URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-jovten-2025-roku> (дата звернення: 25.10.2025).
7. Капітальні інвестиції : Держстат України URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_va_ved/arh_kin_va_ved_21_u.htm (дата звернення: 25.10.2025).
8. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування : Держстат України URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kindj/arh_kindj_2021_u.html (дата звернення: 25.10.2025).
9. Коломицева О. В., Андрушкевич Н. В. Розробка інвестиційної стратегії в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Т. 2 № 45. URL: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.2.45.2017.128676> (дата звернення: 25.10.2025).
10. Крупка Я. Д., Питель С. В., Мельничук І. В. Облік, оподаткування і правове регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності : навчальний посібник : 2-ге вид., перероб. і доп. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 276 с.
11. Лаговська О. А., Берляк Г. В. Сутність інвестиційної безпеки підприємства та її місце у системі економічної безпеки. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 4 (66). С. 74–81.
12. Міщук Є. В. Обґрунтування необхідності окремого визначення інвестиційної безпеки інвестора, підприємства – об'єкта інвестування та їх стейкхолдерів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 6–8.
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
14. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 р. № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 25.10.2025).

15. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
16. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
17. Про концесію : Закон України від 03.10.2019 р. № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
18. Про публічно-приватне партнерство : Закон України від 19.06.2025 р. № 4510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
19. Свиноус І., Туржанський В., Хома Д. Облік інвестиційної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в умовах переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 2 (47). С. 209–215. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-30> (дата звернення: 25.10.2025).
20. Середньостроковий план пріоритетних публічних інвестицій держави на 2026–2028 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2025 р. № 671-р. URL: <https://me.gov.ua/view/c226f39e-279a-46e6-b134-8570a899d4de> (дата звернення: 25.10.2025).
21. Фінансові інструменти для бізнесу в Україні: програми міжнародних фінансових організацій, українських банків та страхових компаній : практичний посібник для підприємців / KSE Institute та Міністерства економіки України, 2024. 82 с. URL: <https://investportalua.com/wp-content/uploads/2024/09/upd-upd.-praktichnij-posibnik.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
22. Цаль-Цалко Ю. С., Нагірняк М. Ф. Українські перспективи іноземного інвестування: стан, об'єкти, контролювання бізнесу та облік. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 4. С. 39–47.
23. Advantage Ukraine URL: <https://advantageukraine.com/> (дата звернення: 25.10.2025).

References

1. Baranovskyi O. I., Moroz M. O. (2017) Investytsiina skladova finansovoi bezpeky [The Investment Component of Financial Security]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky*, vol. 1, no. 22. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i22.109926>
2. Honchar K. S., Romanova O. V. (2020). Formuvannia systemy pokaznykiv pro investytsii v finansovii zvitnosti budivelnykh pidpriemstv [Formation of a System of Indicators on Investments in the Financial Statements of Construction Enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 6. Available at: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/03/4-1.pdf> (accessed: 25 November 2025).
3. Yedynyi proektnyi portfel publichnykh investytsii [Unified Portfolio of Public Investment Projects]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. Available at: https://mof.gov.ua/uk/unified_portfolio_of_public_investment_projects_list_of_priority_public_investment_projects-749 (accessed: 25 November 2025).
4. Moiseienko I., Revak I., Myskiv H., Chapliak N. (2019). Investytsiinyi analiz [Investment Analysis]: navchalnyi posibnyk. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs. 276 p.
5. Instruktysii pro zastosuvannya Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zobovyzan i hospodarskykh operatsiy pidpriyemstv i orhanizatsiy [Instructions on the application of the chart of accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations]: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrayiny vid 30.11.1999 No.291. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (accessed: 25 November 2025).
6. Inflatsiyniy zvit, zhovten 2025 roku [Inflation Report, October 2025]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-jovten-2025-roku> (accessed: 25 November 2025).
7. Kapitalni investytsii [Capital Investments]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_va_ved/arh_kin_va_ved_21_u.htm (accessed: 25 November 2025).
8. Kapitalni investytsii za dzherelamy finansuvannia [Capital Investments by Sources of Financing]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kindj/arh_kindj_2021_u.html (accessed: 25 November 2025).
9. Kolomytseva O. V., Andrushkevych N. V. (2017) Rozrobka investytsiinoi stratehii v konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Development of an Investment Strategy in the Context of Ensuring the Economic Security of the Enterprise]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 2, no. 45. Available at: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.2.45.2017.128676> (accessed: 25 November 2025).
10. Krupka Ya. D., Pytel S. V., Melnychuk I. V. (2022). Oblik, opodatkuvannia i pravove rehuliuвання investytsiino-innovatsiinoi diialnosti [Accounting, Taxation, and Legal Regulation of Investment and Innovation Activities] : navchalnyi posibnyk. Ternopil: West Ukrainian National University. 276 p.

11. Lahovska O. A., Berliak H. V. (2013) Sutnist investytsiinoi bezpeky pidprijemstva ta yii mistse u systemi ekonomichnoi bezpeky [The Essence of Investment Security of an Enterprise and Its Place in the System of Economic Security]. *Visnyk ZhDTU*, no. 4 (66), pp. 74–81.
12. Mishchuk Ye. V. (2015) Obgruntuvannia neobkhidnosti okremoho vyznachennia investytsiinoi bezpeky investora, pidprijemstva – obiekta investuvannia ta yikh steikkholderiv [Justification of the Need for a Separate Definition of the Investment Security of the Investor, the Enterprise as the Investment Object, and Their Stakeholders]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 1, pp. 6–8.
13. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 “Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti” [National Accounting Standard 1 “General Requirements for Financial Reporting”]: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 No. 73. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (accessed: 25 November 2025).
14. Pro derzhavnu dopomohu subiektam hospodariuvannia [On State Aid to Business Entities]. *Zakon Ukrainy* vid 14.07.2014 No. 1555-VII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (accessed: 25 November 2025).
15. Pro derzhavnu pidtrymku investytsiinykh proektiv iz znachnymy investytsiamy v Ukraini [On State Support for Investment Projects with Significant Investments in Ukraine]: *Zakon Ukrainy* vid 17.12.2020 No. 1116-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (accessed: 25 November 2025).
16. Pro investytsiinu diialnist [On Investment Activity]: *Zakon Ukrainy* vid 18.09.1991 No. 1560-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (accessed: 25 November 2025).
17. Pro kontsesiiu [On Concession]: *Zakon Ukrainy* vid 03.10.2019 No. 155-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (accessed: 25 November 2025).
18. Pro publichno-pryvatne partnerstvo [On Public-Private Partnership]: *Zakon Ukrainy* vid 19.06.2025 No. 4510-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text> (accessed: 25 November 2025).
19. Svyynous I., Turzhanskyi V., Khoma D. (2023) Oblik investytsiinoi diialnosti subiektiv pidprijemnytskoi diialnosti v umovakh perekhodu do mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti [Accounting for Investment Activities of Business Entities in the Transition to International Financial Reporting Standards]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 2 (47), pp. 209–215. Available at: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-30> (accessed: 25 November 2025).
20. Serednostrokovyi plan priorytetnykh publichnykh investytsii derzhavy na 2026–2028 roky [Medium-Term Plan of Priority Public Investments of the State for 2026–2028]: *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy* vid 02.07.2025 p. No. 671-p. Available at: <https://me.gov.ua/view/c226f39e-279a-46e6-b134-8570a899d4de> (accessed: 25 November 2025).
21. Finansovi instrumenty dlia biznesu v Ukraini: prohramy mizhnarodnykh finansovykh orhanizatsii, ukrainskykh bankiv ta strakhovykh kompanii [Financial Instruments for Business in Ukraine: Programs of International Financial Organizations, Ukrainian Banks, and Insurance Companies]. KSE Institute & Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. 2024. 82 p. Available at: <https://investportalua.com/wp-content/uploads/2024/09/upd-upd.-praktichnij-posibnik.pdf> (accessed: 25 November 2025).
22. Tsal-Tsalko Yu. S., Nahirniak M. F. (2023) Ukrainski perspektyvy inozemnoho investuvannia: stan, obiekty, kontroliuvannia biznesu ta oblik [Ukrainian Prospects for Foreign Investment: State, Objects, Business Control, and Accounting]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 4, pp. 39–47.
23. Advantage Ukraine Available at: <https://advantageukraine.com/> (accessed: 25 November 2025).